

Глава ПЪРВА

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА НЕЗАВИСИМИЯ ФИНАНСОВ ОДИТ В Р. БЪЛГАРИЯ (1931 – 1948 Г.)

Обществено-икономически предпоставки

След възстановяването на българската държава през 1878 година стопанските отношения у нас започват да се развиват по европейски модел. Страната е твърде изостанала и мащабите на търговска дейност са в съответствие с действителността. Като цяло народът е беден, поради което капиталът е незначителен, по-големите сдружения са рядкост. Българските търговци изпитват силното влияние на страните, в които обикновено са завършили образованието си и с които биха могли да търгуват. Това са преди всичко Германия и Франция. Първият български търговски закон от 1898 година е реципиран от стария немски търговски закон. Счетоводството като теория и като практика се развива преди всичко под влияние на немската школа.

Необходимо е да се отбележи, че Балканската, Междусъюзническата и Първата световна война предизвикват национална катастрофа.

В края на третото десетилетие на XX век светът е разтърсен от небивала стопанска криза. Пазарът е пренаситен със стоки, а продажбите непрекъснато намаляват. Големите производители унищожават по всеки възможен начин излишната продукция.

Монополите постепенно завладяват всички сектори на стопанската дейност. В същото време фалират и банкрутират верижно банкови, производствени, търговски и други предприятия и организации. Чувства се осезателно липсата на рационални и преди всичко финансово ефективни управленски решения у стопанските ръководители. Казано по-кратко: в световното стопанство е настъпила небивала стихия и „безпътница“, стопанска лутаница и стопанска криза.

Подобно е и положението в Царство България.

Кризата се отразява особено чувствително на държавните финанси. Постъпленията в бюджета на държавата намаляват значително. Ако постъпленията по основните приходни статии на бюджета за финансовата 1929 – 1930 година са 6 665 927 000 лв., за 1930 – 1931 финансовата година те са 5 579 782 000 лв.

Заедно със системното намаляване на постъпленията по основните приходни статии на държавния бюджет много сериозно са заплашени спестяванията и другите инвестиции на широките маси от населението. Те, освен че се обезценяват, се „стопяват” вследствие на фалитите на банкови институти и други акционерни, кооперативни, спестовно-строителни и други предприятия.

Създаване и развитие на Института на заkletите експерт-счетоводители в България 1931 – 1948 г.

Още от самото начало на стопанската криза – 1929 г., правителството и научната мисъл у нас започват да търсят и да разработват организационни, контролни и финансови инструменти за ограничаване на влиянието на инфлационните и кризисните фактори в националното стопанство. Приемането на някои закони само по себе си не е в състояние да помогне сериозно в това направление. Затова се започва усилено проучване на практиката на напредналите европейски страни.

В някои напреднали за времето държави в борбата срещу кризисните явления от подобен характер започват да действат обществено-държавни, полудържавни и частни организации и органи на експерт-счетоводители (одитори), които – по преценка на специалистите – дават положителни резултати.

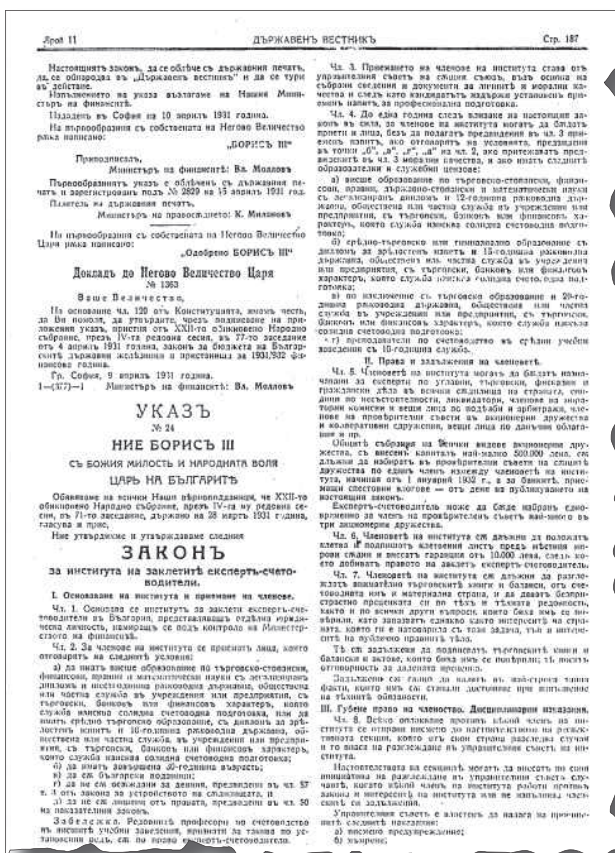
В Англия експерт-счетоводителската (одиторската) професия съществува от 13-ото столетие, като специален обществен орган, без намесата на държавата. Първият професионален институт за одит се създава в Шотландия през 1854 г., а от 1862 г. със закона Companies consolidation Act се регламентира званието експерт-счетоводител за Великобритания.

Научни работници и специалисти, преди всичко от средите на съществуващата тогава организация „Съюз на счетоводителите в България“, поставят въпроса за изграждането на подобна на горните организация от експерти.

Оформя се идея да се създаде един държавно-обществен орган, примерно Институт на заветите експерт-счетоводители в България, който да бъде оторизиран със закон да подпомага предприятията в разработването на правилното водене на счетоводната им отчетност, да проверява за верността на определяне на данъчните задължения в отделните видове предприятия, за качествата на приключителния им баланс, за спазване на установените нормативни актове по начисляване и по внасяне на съответните суми за данъци, отчисления и т.н. Подготвен е и е представен на министъра на финансите законопроект за създаване на Институт на заветите експерт-счетоводители в България.

XXII Народно събрание приема „Закон за Института на заклети-те експерт-счетоводи-тели“, публикуван в ДВ, бр. 11 от 17 април 1931 г.

С приемането на Закона за Института на заклетите експерт-счетоводители в България през 1931 г. правно се регламентира професията на одиторите в България. Законовата уредба и практиката от тогава показват, че България е приела типичните европейски традиции.

**Извлечение от
Закон за ИЗЕС**

доколкото те са съответствали както на стопанската действителност, така и на националния характер на българина. Дейността на този институт е твърде различна от тази на одиторите от англо-американската школа, а намесата на държавата и преди всичко на Министерството на финансите е била значима.

В българската лексика от този период думата одит е непозната. Понятията заклет експерт-счетоводител и стопански проверител са възприети от немската практика.

Съгласно закона Институтът на заклетите експерт-счетоводители представлява отделна юридическа личност, намираща се под контрола на Министерството на финансите.

Определени са условията, на които кандидатите за членове на Института трябва да отговарят – образование, професионален стаж – длъжност, която са изпълнявали определено време, да са български поданици, да не са осъждани съгласно определени членове от Закона за устройството на съдилищата, да не са лишени от правата, предвидени от чл. 30 на Наказателния закон.

ПЪРВИ ВИПУСК НА ЗАКЛЕТИТЕ
ЕКСПЕРТ-СЧЕТОВОДИТЕЛИ В БЪЛГАРИЯ
1932 ГОДИНА

Членовете на Института се приемат от неговия управителен съвет, след като кандидатите са положили успешно установен приемен изпит за професионална подготовка. Прилагаме снимка на първия випуск заклетите експерт-счетоводители от 1932 г.

Редовните професори по счетоводство във висшите училища, признати за такива по установения ред, са по право заклетите експерт-счетоводители.

Законът предвижда едно изключение: при създаването му за членове на Института да могат да бъдат приети лица, без да полагат предвидения приемен

изпит, ако отговарят на определени условия и притежават исканите морални качества и ако имат образователни и служебни цензове. Специална комисия от длъжностни лица в Министерството на финансите, под председателството на министъра на финансите или на негов заместник, приема първите експерт-счетоводители измежду кандидатите, които отговарят на условията.

Всички членове на Института са длъжни да **полагат клетва и да подписват клетвен лист пред местния миров съдия** и да внасят гаранция от 10 000 лв., след което добиват правата на заклет експерт-счетоводител.

Обр. № 1

КЛЕТВА

на
Експерт-счетоводителя.

Заклевамъ се въ името на всемогъщия Богъ, честно и добросъвестно да изпълнявамъ задълженията, които поемамъ, като експерт-счетоводителъ, да постъпвамъ всъкога честно и добросъвестно при извършване на работата, която би ми била възложена, въ качеството ми на експерт-счетоводителъ, като при извършването ѝ полагамъ грижитъ на добъръ домакинъ; основавайки се на своитъ познания и разбирания по съвестъ, безпристрастно да давамъ отговори на въпроситъ, които ми биха били поставяни за разрешаване, да пазя тайна по онѣзи обстоятелства и факти, които ми биха станали известни при изпълняване обязаноститъ си като експерт-счетоводителъ, като знаая, че за всичко гореизложено ще отговарямъ предъ Бога и закона

Заклевамъ се! (п)

Подвель подъ клетва:
. Мирови съдия (п)

Клетва

Обр. № 2

УДОСТОВѢРЕНИЕ

№

. банка удостоверява, че у нея се вложила
.
отъ
за
като гаранция предъ Института на заклетитъ експерт-счетоводители, за членуването му при сжшия.

Вложениитъ ценни книжа се съхраняватъ въ банката до освобождението на гаранцията по надлежния редъ, а до тогава ония отъ тѣхъ, които би излѣзли въ тиражъ, или се замѣняватъ, или се конвертиратъ, Банката по длъжностъ ги замѣстя съ други отъ сжщия видъ и номинална стойностъ.

Влогътъ се повръща само срещу представянето на това удостоверение, снабдено съ бележка на гърба, направена отъ надлежното учреждение, че гаранцията е свободна и може да се даде на правоимеющия.

Въ случай, че влогътъ се поиска отъ Института на заклетитъ експерт-счетоводители, банката го предава въ натура безъ да носи каква да е отговорност за послѣдствията.

Удостоверение

Заклетите експерт-счетоводители носят отговорност за дадените от тях преценки.

Регламентирани са органите на управление на Института:

- Общо събрание (в национален мащаб), често наричано „Конгрес“;
- Управителен съвет;
- Постоянно присъствие;
- Проверителен съвет;
- Настоятелства на секциите.

Общото събрание, като върховен орган на Института, обсъжда отчетите на Управителния и на Проверителния съвет, избира или освобождава от отго-

ворност техните членове (тези, въвн от представителите на различните държавни и обществени организации), приема бюджета на Института, дава общи указания за дейността му чрез приемане на решения (резолюции).

Общите събрания са *редовни годишни и извънредни*.

Управителният съвет се състои от 14 души.

В него са включени:

А) по един представител на:

Министерството на финансите;

Министерството на правосъдието;

Министерството на търговията, промишлеността и труда;

Българската народна банка;

Българската земеделска банка;

Българската централна кооперативна банка;

Съюза на акционерните дружества в България;

Софийската търговско-индустриална камара;

Б) шест души заклет експерт-счетоводители, избирани ежегодно от Общото събрание на членовете на Института.

Постоянното присъствие на Института се състои от 6 души – председател, подпредседател, секретар, касиер и двама съветници, и се избира от Управителния съвет измежду неговите членове.

Проверителният съвет осъществява вътрешно-контролна дейност.

Настоятелствата на секциите са по същество органите за управление на регионалната структура на Института. Към окръжните съдилища в страната се създават секции и подсекции, в които на териториален принцип членуват заклетите експерт-счетоводители.

Председател на Института от създаването му до 1944 г е **проф. д-р Димитър Добрев**, тогава преподавател по счетоводство в Свободния университет, след което е обявен за почетен председател на Института.

Проф. д-р Димитър Добрев е роден в гр. Котел на 31 август 1888 г. Завършил е Търговската гимназия в гр. Свищов през 1907 г. Завършил е висше образование и е защитил докторат в гр. Лайпциг и гр. Ерланген през 1911 г.

През 1924 г. е избран за професор в Свободния

**Проф. д-р
Димитър Добрев**

университет (УНСС – гр. София). Бил е първи декан на Факултета за стопански и социални науки при Софийския университет, към който се влива преименувания Свободен университет на Държавно висше училище за финансови и административни науки. От 1940 г. до 1948 г. е бил втори ректор след проф. Стефан Бобчев след обособяването на посочения факултет в самостоятелен университет.

Бил е ръководител на катедра „Счетоводство“ от 1920 г. до 1946 г.

В Котленски общински вестник, 1933 г., бр. 13 и 14, е споменато, че „от скромния преподавател израсна един голям и вдъхновен творец в полето на счетоводната наука. Тая наука в България не съществуваше по-рано. Създаде я д-р Добрев“.

Починалият член на ИДЕС проф. Коста Пергелов подчертава „приноса на основоположника на съвременната счетоводна мисъл в България, който с право се възприема от поколенията за патриарх на счетоводството в България“.

От 1944 г. до закриването му през 1948 г. Институтът на заклетите експерт-счетоводители се председателства от **проф. д-р Станчо Григоров Чолаков**.

Проф. д-р Станчо Григоров Чолаков е роден на 25 януари 1900 г. в с. Никюн, Великотърновско.

Завършил е Висшето търговско училище – Варна през 1925 г. и държавно-правни науки в Берлинския университет през 1927 г. Специализирал в Килския институт за световно стопанство (1932 – 1933).

Постъпил във Висшето търговско училище – Варна през 1927 г. като асистент при катедра Финансова наука (Икономически университет Варна).

Става доцент през 1934 г. и редовен професор през 1937 г.

Ректор на Висшето търговско училище – Варна през периода 1940 – 1944 г. Министър на народната просвета 1944 – 1945 г. Министър на финансите 1945 – 1946 г.

Ръководител на катедра „Финансови науки“, Варна от 1936 до 1946 г.

Със закона от 1931 г. са определени правата и за-

**Проф. д-р
Станчо Чолаков**

дълженията на членовете, дисциплинарните наказания, управлението на Института и други положения, свързани както с членството, така и с работата на членовете на Института.

От особено важно значение е фактът, че създаденият Институт на заклетите експерт-счетоводители е имал освен финансово-контролни, и подчертано социални функции. Законът предвижда в седалищата на окръжните съдилища да се обособяват секции на Института, а там, където няма окръжни съдилища, но има достатъчен брой членове, се образуват подсекции, числящи се към най-близката секция. Секции и подсекции се образуват на места, където имат постоянно местожителство поне 7 членове на Института. Те се ръководят от настоятелства, състоящи се от трима души, избирани за една година.

Законът задължава общите събрания на всички видове акционерни дружества, с внесен капитал най-малко 500 000 лв., да избират в проверителните си съвети по един член измежду членовете на Института.

Законът ограничава „експерт-счетоводителите да бъдат избирани едновременно **най-много в три** проверителни съвета на акционерни дружества.”

В изпълнение на посочените изисквания секциите водят и обявяват регистър (списък) на членовете на Института, включени в секцията, към дадена дата.

Такъв списък за Русенската секция към м. май 1939 г. има следния вид.

**ИНСТИТУТЪТ
НА ЗАКЛЕТИТЕ ЕКСПЕРТ-СЧЕТОВОДИТЕЛИ
РУСЕНСКА СЕКЦИЯ**

СПИСЪКЪ

на членовете на Института, приемени към Русенския окръжен район
за 1939 година.

№	Име и презиме	Адрес	Телефон
а) Членове на свободна практика.			
264	Александър Даскалов	ул. Лепки, 41	—
40	Денко Атанасов	„ Муткурчи, 87	—
231	Димитър Урматов	„ Царь Симеон, 13	—
342	Евкс К. Димитров	„ Вадан, 7	22-46
312	Иванко П. Армянов	„ Либен Кировлев, 14	—
178	Константин Цветков	бул. Фердинанд, 12	—
77	Михаил Н. Маричков	ул. Охридска, 33	—
123	Никола Кулчев	пл. Со. Сопица, 3	—
244	Христо Карачоров	ул. Царь Симеон, 32	—
650	Филип Л. Криванов	„ 19 февруарий, 8	27-64
б) Членове, които на св. събрания и молят по взаимност до им се възлагат експертни			
551	Ангел С. Павлов	бул. Придунавска, 25	22-91
662	Алберт И. Бенвенисти	ул. Дондуков Корнели, 6	24-69
329	Васил Тасов	„ Тодор Минков, 3	—
362	Иванко Н. Шарангов	„ Кирити, 17	29-56
142	Константин Назаров	„ Царь Симеон, 14	28-91
114	Никола Т. Спасов	„ Стефан Караджа, 26	29-11
228	Обергенов Добрев	„ Стефан Караджа, 3	29-65
413	Ренчо Н. Мушинов	„ Невин Асена, 7	28-85
532	Свет Христов	„ Гурко, 3	26-71
546	Стоян К. Малиев	„ Стефан Караджа, 2	21-02
330	Тодор Георгиев	„ Арагон, 6	26-43
274	Яко Т. Тачков	„ Александарска, 58	29-45

В изпълнение на чл. 11 от Закона за Института на заклетите експерт-счетоводители, Настоятелството на Русенската секция обявява горния списък на членовете на м. май 1939 г. и утвърждава, че горният списък се обявява до 7 юни 1939 г. в м. май 1939 г. Списъкът е публикуван в Държавния вестник брой 76 от 5. IV. 1939 год.

Всичко което се отнася до Секцията, да се адресира до Секретаря на секцията
г-н ЕНЧО ДИМИТРОВ ул. „Вадан“ № 7 в гр. Русе.

гр. Русе, май 1939 год.

Ис Секцията:
Пресователя: ДЕНКО АТАНАСОВ
Секретаря: ЕНЧО ДИМИТРОВ

В някои секции се посочва и броят на акционерните дружества, в които са избрани зачетите експерт-счетоводители, свързано с ограничението до три дружества.

Съгласно чл. 7 от Закона „членовете на Института са длъжни да разглеждат внимателно търговските книги, от счетоводната им и материална страна, и да дават безпристрастно преценката си по тях и тяхната редовност, както и по всички други въпроси, които биха им се поверили, като запазват еднакво интересите на страната, която ги е натоварила с тази задача, тъй и интересите на публично-правните тела.“

Във връзка с приложението на Закона за Института на зачетите експерт-счетоводители в България непосредствено след приемането му от Народното събрание е утвърден от министъра на финансите съответен правилник на 27 октомври 1931 г., изменен на 13 ноември 1932 г., публикуван в Държавен вестник, бр. 197 от 30 ноември 1932 г.

С тези два нормативни акта – Закона и Правилника за прилагането му, фактически се дава законовата основа не само по създаването, но и по функционирането на държавно-обществения Институт на зачетите експерт-счетоводители в България.

Подготовката, приемането и прилагането на Закона и на Правилника не са минали без обструкции и нападки. В България Институтът на зачетите експерт-счетоводители се създава и развива под влияние на силната правителствена намеса. Той е бил орган, подведомствен на Министерството на финансите, и винаги е търсил подкрепата на това министерство, Министерството на правосъдието, на Търговско-промишлената камара. Очевидно е, че ИЗЕС е една професионална организация, създадена не толкова от инициативата на своите членове, а от държавата. Това предопределя доста деликатното му положение – между държавния интерес и частно-стопанския интерес на предприятията, донесло му не малко затруднения и трусове. Този статут оставя отпечатък върху експерт-счетоводителската институция през целия период на нейното съществуване (1931 – 1948 г.).

Още със своето създаване Институтът е бил посрещнат враждебно от редица среди и това остава до края на неговото съществуване. Сред неговите противници са богатите индустриалци, акционерните дружества, кооперациите, популярните банки, т.е. всички онези, които по думите на А. Минов „не желаят техните сметки да бъдат контролирани, като предпочитат обществото и държавата да не знаят какво се върши в техните предприятия“. За тях намесата на Института е „излишна“ и „участието на зачетните експерт-счетоводители се счита като голям тормоз“.

През периода 1934 – 1935 г. възникват остри полемики и неприкрита враждебност от страна на Съюза на счетоводителите спрямо Института.

Те са били критикувани от страна на съществуващата икономическа практика и от лица, чиито молби на кандидати за членове на Института са отхвърлени и т.н. В практиката е лансирано „обвинението“, че Институтът на зачетните експерт-счетоводители е „чисто професионална организация, която защитава материалните интереси на членовете си.“

В това отношение показателни са думите на проф. д-р Димитър Добрев, с които той апелира пред IV-тото годишно общо събрание на ИЗЕС: „Желателно е за в бъдеще да се установи хармония, да се избегнат всякакви недоразумения, които отслабват престижа на счетоводителското звание.“

В същото време редица държавни учреждения не са приемали или по-точно – са заобикаляли закона и правилника за приложението му. Например редица съдилища в страната не са използвали винаги зачетни експерт-счетоводители като вещи лица при съдебни спорове: редица акционерни дружества са търсили начини и мотиви да не ги назначават в проверителните си съвети, като намалявали капитала си.

Законът за Института на зачетните експерт-счетоводители в България предоставя на Управителния съвет твърде широки права и задължения. В закона има много интересно положение:

Ако решенията на Управителния съвет са

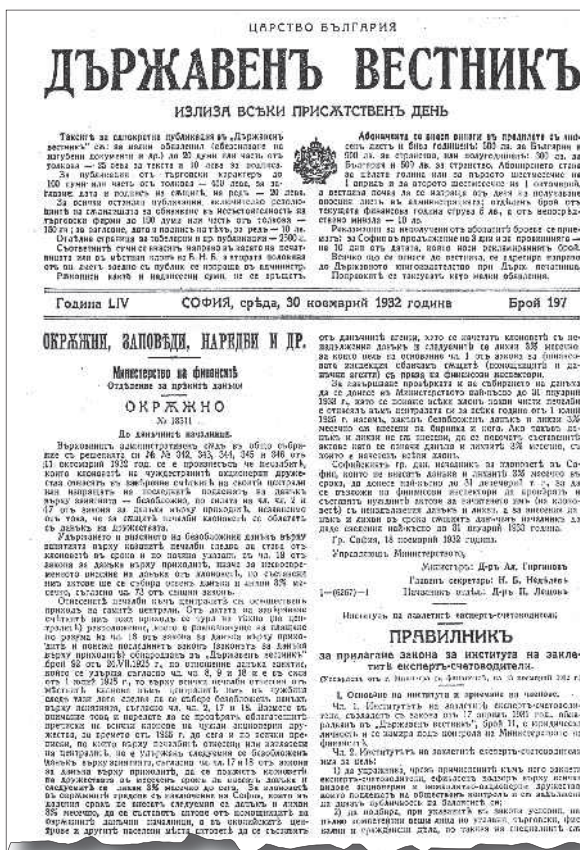
подписани с особено мнение от представителя на министъра на финансите, те се считат за „обтържени“ по право пред министъра. Ако в 10-дневен срок министерството не се произнесе върху така „обтържените“ решения, те подлежат на изпълнение.

Проверителният съвет, избран от общото годишно събрание, „е длъжен да проверява делата на Института поне два пъти в годината и да представя годишен доклад на общото събрание“.

Въпреки някои несъвършенства и пропуски законът създава условия за резултатна и ефективна за държавата и за предприятията дейност, обстоятелство, което се подчертава от мнозина делегати на следващите общи годишни събрания на Института. За отстраняване на някои недостатъци и пропуски на закона правилникът за приложението му е изменен в края на 1932 г., ДВ, бр. 197 от 30.11.1932 г.

Приемане на членове на Института

Законът регламентира и начина на приемане на членове на Института. Това става от Управителния съвет по молба на кандидата „въз основа на събрани сведения и документи за личните и морални качества и след като *ка* *вен* *приемен изпит* за „Счетоводителят трябва той трябва да познава не

**Извлечение на
Правилник за
прилагане на
Закона за ИЗЕС**

ството, но и юриспруденцията, нормативните актове, финансите, психологията на хората; да може да предвиди, да планира, да прогнозира и успешно да разпределя финансите на предприятието.“ Това предопределя и изискванията за познания, обхвата на приемния изпит.

Приемният изпит е писмен и устен:

■ „Писменият изпит се състои в разработването на тема из областта на счетоводната техника относно търговски, индустриални и банкови предприятия във всички видове еднолични и колективни предприятия във връзка с търговското смятане, калкулациите и деловодството.“

■ Устният изпит обхваща широк кръг отчетнически, организационни, икономически и правни въпроси, групирани, както следва:

- а) теория, анализ и ревизия на балансите;
- б) търговско, гражданско, наказателно и финансово право:
 - Търговски закон, търговски договори;
 - Закон за задълженията и договорите, обезпечаване на задълженията;
 - Закон за защита на влоговете;
 - Закон за Института на заклетите експерт-счетоводители в България;
 - Закон за данъка върху приходите на лица и дружества;
 - Закон за гербовия налог;
 - Закон за финансовата инспекция;
 - Закон за бюджета, отчетността и предприятията.
 - Наказания, произтичащи от горните закони и други закони и подзаконови документи, засягащи дейността на заклетите експерт-счетоводители.

Неиздържалите писмения изпит кандидати се допускат на **повторен** изпит през една от следващите изпитни сесии. Ако и този повторен изпит не се издържи, кандидатът **губи правото на изпит завинаги**.

Приемните изпити за членове на Института се провеждат ежегодно на две изпитни сесии.

Общият брой на заклетите експерт-счетоводители
в България към: 31.12.1931 г. – 333-ма души;
01.01.1940 г. – 595-има души;
31.12.1945 г. – 609-има души.

Организационен живот на Института на заклетите експерт-счетоводители

Съгласно закона и правилника за приложението му Институтът на заклетите експерт-счетоводители провежда ежегодно отчетни събрания (конгреси). На тези събрания е обсъждана дейността на Института като цяло и на секциите като негови подразделения, коментирани са моменти от тази дейност, гласуват се съответни решения (резолюции) – главно по организационни и просветни проблеми.

Редовните общи годишни събрания по закон са свиквани и са провеждани обикновено през януари. Това се спазва стриктно от УС за периода от 1932 до 1942 г. Само XI-ото общо събрание, насрочено за 25 януари 1942 г., е отложено за 15 февруари същата година поради настъпилите големи студове и повреда в парната инсталация на помещението, определено за събранието.

По време на Втората световна война годишните общи събрания на Института се провеждат нередовно и дори не се провеждат ежегодно. Не са изключение и случаите, когато насрочено общо събрание е отлагано за по-подходящо време и по технически или някои общодържавни и други причини.

Дейността на Института на заклетите експерт-счетоводители по време на Втората световна война е затруднена по редица причини – мобилизация на членовете му, затруднения в работата по проверката на индустриалните и други предприятия, специалния режим за работа при военновременни условия и т.н. Това важи особено много за цялата 1944 г., когато, освен всичко казано, се прибавят и пораженията в страната и преди всичко в София от бомбардировките.

Нападението на съюзническата авиация на 10 януари 1944 г. заварва Института в момент на приключва-

не на изработката на отчета за 1943 г. и отпечатването му. От нападението е засегната пряко сградата с придобития собствен апартамент на Института.

На последния са нанесени сериозни поражения. Без да се събира Управителният съвет, председателят и директорът му вземат мерки за опазване на архивите (досиетата на членовете, протоколите, счетоводните книги и кореспонденцията), които се пренасят в Ботевград. В същото време персоналът на Института е авансиран и разпуснат, за да евакуира семействата си и да се справи с изключителните условия на живот след бомбардировките. Напуска София и директорът (на 22 януари).

Настъпилото затишие позволява да се ремонтират помещенията на Института и в началото на м. март същата година той започва да функционира нормално. Повредените материали за поредната книжка на списанието на Института се възстановяват и се предават на друга печатница за изработване.

Нощното нападение на 15 март 1944 г. разбива отново помещенията на Института и ги прави необитаеми. Службите на Института се установяват временно в гр. Котел. В делови порядък се взема решение директорът на Института да подготви отчета за 1943 г., а през м. май да се свика Временният комитет (заместващ Постоянното присъствие) за нови решения.

След поредното нападение над София, 30 март 1944 г., всички опити Управителният съвет (или Временният комитет) да се събере на заседание са неуспешни (печатницата, в която се подготвя последната двойна книжка на списанието за 1943 г., е опожарена). Едва през м. ноември 1944 г. се създават условия за провеждане на XIII-ото редовно общо годишно събрание.

Поради стеклите се обстоятелства – войната и мобилизациите, бомбардировките над София и други български градове, напускането на София от членовете на Управителния и Контролния съвет и събитията около 9 септември и други от този характер – XIII-ото общо годишно събрание се провежда едва на 19 ноември 1944 г.

На това събрание е избран нов председател на

Управителния съвет – проф. д-р Станчо Чолаков, а част от представителите на различните държавни учреждения са подменени с нови лица: Димитър Русев от Министерството на финансите, Димитър Бъчваров от Министерството на правосъдието, Иван Котов от Министерството на търговията и промишлеността и Лазар Ралчев от Българската земеделска и кооперативна банка. От заварените членове на Управителния съвет – представители на учреждения, остават: Стоян Бочев от Съюза на акционерните дружества и д-р Николай Христов от Българската народна банка.

XIII-ото редовно годишно събрание на Института провъзгласява проф. д-р Димитър Добрев (несменяем председател на Института от основаването му до сега) за „почетен председател на Института“.

Като правило след съответните дискусии общите редовни годишни събрания приемат съответни резолюции по повдигнатите въпроси, които обикновено са съобразени със Закона за Института на заклетите експерт-счетоводители в България и Правилника за приложението му, нещо, което стриктно се спазва главно за периода до края на Втората световна война.

Годишните събрания на Института в течение на повече от 10 – 12 години се занимават непрекъснато с въпроса за регламентиране на счетоводителската професия. Готвени са съответни проекти, организирани са дискусии на въпросните и други събрания, публикувани са в периодичния печат аргументи и съображения, но до видим резултат не се стига до приемането на Закона за търговските книги, гласуван през 1947 г.

Секции на Института

За поддържане на организационна връзка с членовете на Института и за създаване условия за по-добър организационен и професионален живот по местожителство на членовете и в рамките на Института се създават секции. Съгласно закона те се изграждат в районите на окръжните съдилища в страната (съответно подсекции – в градовете, където членовете са по-многобройни). За функциониране на тези секции

и подсекции още през 1934 г. Управителният съвет на Института разработва и утвърждава „Правилник за секциите и подсекциите на Института на заклетите експерт-счетоводители“. (Протокол на УС № 4 от 19.04.1934 г.)

Секции и подсекции се образуват в градовете, където имат местожителство най-малко 7 души членове на Института. Членуването на експерт-счетоводителите към съответните секции по местожителство е задължително. Когато в даден град броят на членовете на Института е по-малък от 7 души и не може да се образува самостоятелна секция (или подсекция), членуването става в най-близката по местонахождение секция или подсекция в района на окръжния съд.

Секциите и подсекциите се ръководят от настоятелства, всяко състоящо се от трима души с двама подгласници. Избраните членове на настоятелствата на секциите и подсекциите се утвърждават от Управителния съвет на Института.

През 1931 г. са учредени само 5 секции на Института – във Варна, Русе, Пловдив, Лом и Плевен.

След присъединяването на Южна Добруджа към България през 1941 г. Управителният съвет на Института урежда признаването правата на всички българи, добили званието „заклет експерт-счетоводител“ по румънските закони и учредява свои представителства (секции) при областните съдилища в Силистра и Добрич.

Решаването на този въпрос за Македония и Тракия е по-трудно, тъй като в Югославия и Гърция не е съществувала институцията „заклет експерт-счетоводител“. Затова Управителният съвет на Института в България предприема специални мерки в това направление, като командировки и пр.

Съвсем очевидно е, че заклетите експерт-счетоводители са неравномерно разпределени по райони в страната до края на съществуването на Института на заклетите експерт-счетоводители. Най-голям е броят им в София, следван от броя им във Варна, Русе, Пловдив, Бургас, Габрово и т.н.

Много ограничен е броят на експерт-счетоводите-

лите според този на предприятията в Старозагорски район и в градовете, които се числят към Пловдивския район (без Пловдив), в Перник, Дупница и други градове. Това обстоятелство затруднява извънредно много работата на Института, респективно на зачетите експерт-счетоводители, като се има предвид, че мнозина от същите са служебно ангажирани в друга работа по местожителство. От друга страна, това обстоятелство спъва приложението на закона: не достигат зачетите експерт-счетоводители.

Деятели и членове на Института

Много активни заслужили членове на Института на зачетите експерт-счетоводители са редица известни в страната и чужбина теоретици в областта на счетоводството и вещи практики в областта на счетоводната практика.

Един от най-заслужилите за създаването, укрепването и развитието на Института е **проф. д-р Димитър Добрев**, тогава преподавател по счетоводство в Свободния университет (и вузовете – негови наследници), ректор на същия университет (1940 г.), който 12 години е председател на Института и редактор на списанието на Института.

Подписите му фигурират в повечето документи и изложения до различни инстанции и институции в държавата, свързани с учредяването, дейността и развитието на Института. Той е един от най-активните докладчици, делегат на международни и районни форуми на експерт-счетоводителите и счетоводителските сдружения. Негови разработки, свързани с проблемите на историята и значението на счетоводството, са публикувани в списанието на Института.

В редица случаи разработките му представляват директивни материали или аргументи при спорове с противници на Института, защита на престижа на Института. През 1945 г. той е избран за „почетен председател на Института“ по време на вече новата политическа власт в страната.

Заедно с проф. д-р Добрев работят дълго време като членове на управителните органи и като активисти:

Д-р Денчо Ив. Недялков,
Цветан Табаков,
Райко Райков,
Стоян Бочев,
Д-р Б. Дамянов,
Ботю Берберов,
Д-р Христо Цонев,
Васил Христов Джапунов,
Александър Минов,
проф. д-р Димитър Йорданов,
проф. д-р Станчо Чолаков,
и още редица други счетоведи.

Тяхната впечатляваща ерудиция, професионална компетентност, любов към счетоводството, принципност и честност са оставили своя неизличим отпечатък върху целия Институт.

ИЗЕС дискутира многократно по страниците на своето списание въпросите за компетентността и нуждата от колегиалност между заклетите експерт-счетоводители. В речта си пред V-ото годишно общо събрание председателят на ИЗЕС проф. д-р Добрев заявява:

„Господа, ние се казваме „експерт-счетоводители“. Това прилагателно „експерт“ крие в себе си много въпросителни и оттам и строгата критика върху нашите дела. Когато се каже „експерт“, се разбира една безпогрешност; „експерт“ – това значи една висша квалификация на компетентността.” И още той добавя: „Следователно, нам се налага все по-голяма, по-обширна и все по-всестранна компетентност, към която ние ще трябва да се стремим чрез труд и постоянство, чрез любознателност и чрез усилия.“

В рубриката „Пояснения и отговори на запитвания“ ИЗЕС изразява становище и относно възникващи конфликти в разбиранията между експерт-счетоводители по спорове от счетоводната практика: „Във всеки случай разногласията между експерт-счетоводители следва добре и обективно да се проучат от двете стра-

ни с различни мнения и преди да се правят публично достояние, ако се отнася за спорна и сложна материя, по-разумно би било да се сондира секцията, евентуално самата дирекция на Института. По този път спорните въпроси ще бъдат по-задълбочено разгледани и по-правилно разрешени, а самият престиж на експерт-счетоводителския институт – по-добре запазен”.

Един от най-нерешените въпроси на ИЗЕС, както и днес, е този, свързан с морала на неговите членове. Данни за съществуването на писан професионално-етичен кодекс за зачетите експерт-счетоводители няма. Но е важно да се отбележи, че в чл. 3 на Закона за Института на зачетите експерт-счетоводители като изискване към кандидатите се поставя представяне на документи за морални качества (вероятно това са били рекомендации, характеристики и пр.). Дори самото звание „зачет“ поставя основен акцент върху моралната страна на институцията – клетвата за честно и достойно изпълнение на професионалния дълг.

Явно в действителност е имало пропуски и отклонения, макар само на отделни лица. Затова говорят някои изказвания, речи и доклади по време на събранията на Института. Ще си позволим цялостно да цитираме няколко от тях, които са толкова красноречиви, че не се нуждаят от коментар. Проф. д-р Д. Добрев заявява: „Професионалният интерес, личната облага не бива да стоят над всичко; иначе ние ще бъдем отречени като обществена институция.“ На друго място той отбелязва с болка: „Господа, да работим за нашето качествено издигане, иначе ние сме изгубени; говоря го от дълбочината на своето сърце.“

Пак той: „...който е станал експерт-счетоводител, той трябва да отдели малко от своето внимание за общата кауза.“ Към това проф. д-р Д. Добрев добавя: „Моля ви за по-голям идеализъм, за по-голяма сплотеност.“ И още: „И най-подир, господа, аз ви моля да променим един път завинаги нашия менталитет“, „на нас, експерт-счетоводителите, е най-малко позволено да имаме човешки слабости”.

Пред IX-ото редовно годишно събрание проф. д-р Добрев заявява: „Аз няма да скрия честите оплаквания

П О К А Н А
за редовно общо годишно събрание.

Съгласно чл. 13 от закона за Института на заклетите експерт-счетоводители, свикват се членовете на Института за 28-и януарий 1934 година на III-то общо годишно събрание, което ще заседава въ Свободния университет — София, въ 9 часа преди обядъ, съ следния дневен редъ:

1. Отчетъ на управителния съветъ.
2. Докладъ на провѣрителния съветъ.
3. Приемане бюджета за 1934 год.
4. Изборъ за членове на управителния и на провѣрителния съвети.

Право на участие и гласуване въ събранието иматъ само ония членове, които сж положили предвидената въ закона клетва, представили установената гаранция и изплатили членскитъ си вноски и абонамента до края на 1933 година:

Всѣки членъ, който е възпрепятствуванъ да се яви лично на събранието, има право да упълномощи единъ членъ на Института да го представлява. Пълномощното трѣбва да бѣде писмено и обгербовано съ 7 лв. гербови марки. Нотариялна завѣрка на подписа не се изисква.

Никой членъ не може да представлява повече отъ трима членове. Увѣрения за пжтуване по желѣзницитѣ ще се пратятъ допълнително.

София, 26 декември 1933 г.

Председателъ: Професоръ Д-ръ Добревъ
Секретаръ: Цв. Табаковъ

Покана

Образецъ отъ пълномощно.

П ъ л н о м о щ н о

Подписаниятъ
отъ....., членъ на Института на заклетите експерт-счетоводители, легитимация №....., упълномощавамъ члена на сжщия Институтъ, г....., легитимация №..... да ме представлява съ всички права въ III-то общо годишно събрание, свикано въ гр. София на 28 януарий 1934 г.

Гр..... дата.....

Гербова марка 7 лв. Подпись:.....

Пълномощно

носи с чест и достойнство.”

Краткият обзор дотук позволява да се направи изводът, че тези проблеми, с които се е сблъсквал ИЗЕС, и някои от които се проявяват и сега, не бива да се повтарят. Прилагаме покана и пълномощно за редовно общо годишно събрание, състояло се на 28 януари 1934 г.

Посмъртна каса към Института на заклетите експерт-счетоводители

По решение на VII-ото редовно общо годишно събрание е учредена Посмъртна каса в полза на членове

от страна на учреждения, банки, акционерни дружества за незадоволително извършените работи на наши експерт-счетоводители... И това, което е най-печално, че не считат за нужно да присъстват (на събранията) тъкмо ония членове, които иначе извличат най-големи материални облаги от качеството си на експерт-счетоводители.“

Много показателни са и следните думи на проф. д-р Добрев: „...тези обвинения (оплаквания) доста зачестиха напоследък, което пък дава достатъчно основание за песимизъм в проявите на Института... Нека най-после да се разбере, че експерт-счетоводителството не е занаят, а знаме, което трябва да се

те, приет е съответен правилник за нейното организиране и функциониране.

Управителният съвет на Института е и Управителен съвет на Посмъртната каса.

Има протоколна книга на Управителния съвет на посмъртната каса.

От нея е видно, че членовете на ИЗЕС са членували задължително в посмъртната каса.

Протокол № 1 е от 16 март 1938г.¹ Той има следното съдържание:

Протокол
№ 1.

на Управителния съвет на Посмъртната
каса при Института,
от 16 Март 1938 г.
Понеделен ред:

Присъстват: §§ 28 и 29 от Устава на Касата.
Присъстват: Проф. Д-р Добрев, Д-р Д. Ангелов,
Д-р П. Пашинков, П. Радров, Ст. Бочев, Д-р Др. Цонев,
Д-р Райков и П. Аников.

Заседанието се открива в 2 часа, после - обяд.

I

Председателят поканя Управителния съвет на Института,
който, съгласно § 26 и т.ч. и на Посмъртната каса при
института да делегира някои от своите членове по § 29 от Устава
на Института за приемане на Института.

За по-голямо удобство Председателят, който Управителния
съвет има по турник 1 - да приема членове на касата; по
турник 2 - да фактува отнася на касата, който се съобразява
с устава и даващо взетието решение на Общия събор; по
турник 3 - да се занимава за правилното развитие на касата,
който била извършващо и по турник 4 - да представява
касата пред всички власти и третия лица, да се правят
всички необходими представителни.

Правилник по отнасянето турникове на § 29 се дават
от Управителния съвет.

II

Председателят предлага и обявява да се даде
1000 лева на Института за намята на касата, който да се

¹ Протоколите всяка година започват с № 1 и се номерират в хронология за съответната година. Копия от всички протоколи от 1938 г. до 1948 г. интересувашите се могат да прочетат в библиотеката и читалня на ИЗЕС в София 1000, ул. „Искър“ № 22

[illegible]

С протокол № 2 от 13 май 1938 г. се приемат членовете на ИЗЕС за членове на посмъртната каса, като са групирани в два списъка – на възраст до 60 години и на възраст над 60 години. Общият брой на приетите е 561 души.

Последният протокол № 1 е от 13 октомври 1948 г.
Протоколната книга съдържа 83 страници.

Също така има книга, списък на починалите членове на ИЗЕС. Информацията е систематизирана в следните графи:

№	Име и презиме	Местожителство и година на раждане	Кога е починал (дата)	Платена посмъртна помощ		Наследници
				Дата	Сума	
1	2	3	4	5	6	7

Списъкът започва с починалия на 15 май 1938 г. Андрей Панчев, като посмъртната помощ, в размер на 10 000 лв., е платена на неговите наследници на 23 юли 1938 г.

Списъкът в книгата съдържа 95 имена на починали членове на ИЗЕС, като последната посмъртна помощ, в размер на 10 000 лв., е платена на наследниците на Крум Богданов на 20 януари 1949 г.

Има партидна книга на посмъртната каса. В нея има информация за всеки член относно платените вноски, встъпителната вноска, кога е приет за член на касата.

В книгата са предвидени графи за 50 броя вноски за смъртни случаи, като са описани номерата на вноските квитанции.

За членство в касата се заплаща следното:

1. членска книжка – 10 лв.;
2. встъпителен членски внос – 50 лв.;
3. вноска за смъртни случаи – 20 лв.;
4. месечен членски внос – 120 лв.;

В партидната книга с червено се отбелязва кога е починал съответният член.

Има и протоколна книга на Проверителния съвет на посмъртната каса, която съдържа 45 стр. Първият протокол е от 8 май 1938 г. за времето от 21 февруари до 7 май 1938 г. и е със следното заключение:

Заклучение:

1. Всички операции са правилно съставени и записани.
2. За разходите оправдателните документи са редовно издадени.
3. За приходите са издадени редовни квитанции, остатъкът от 28 466 лв. е налице.
4. Представеното ни положение:

Баланс, съставен на 7 май 1938 г.					
§	Наименование на сметките	Оборот		Остатъци	
		Да дава	Да взема	Да дава	Да взема
1	Каса	30965	2499	28466	
2	Встъпителни вноски		6000		6000
3	Редовни вноски по 20 лв.		14400		14400
4	Канцеларски разходи	2200		2200	
5	Субсидия от Института		10000		10000
6	Разни	100	565		465
7	Пощенски разходи	199		199	
		33464	33464	30865	30865

Наличност		
1	В банка Български кредит	25 500 лв.
2	В чекова книжка	1 560 лв.
3	В пари	1 426 лв.
		28 466 лв.

Председател:

Секретар:

За 1938 г. има три протокола за проверки, годишно общо събрание и устав на посмъртната каса. За 1939 г. има три протокола за проверки, като на 5 януари 1939 г. е проверена ситуацията към 31 декември 1938 г.

За 1940 г. – 3 протокола;

За 1941 г. – 3 протокола;

За 1942 г. – 4 протокола;

Вместо остатъци се въвеждат салда.

За 1943 г. – 5 протокола;

За 1944 г. – 3 протокола;

За 1945 г. – 2 протокола;

За 1946 г. – 5 протокола;

За 1947 г. – 2 протокола.

Последният е от 28 февруари 1947 г.

Дейност на секциите към Института

Големи надежди за активизиране дейността на Института се възлагат със създаването на секции към него в района на окръжните съдилища. За съжаление, тези надежди не се оправдават напълно и навсякъде.

Много от секциите съществуват само на книга и почти не развиват никаква професионална и колегиална дейност. В това отношение и до известна степен се отличават софийската, варненската и още няколко секции.

В тях освен ежегодни организационни събрания се провеждат и просветни събрания, колегиални срещи, честване на важни дати. Изнасят се реферати, свързани предимно със счетоводната дейност, предназначени за широката общественост – счетоводители, студенти и пр. В отделни случаи и на редовните общи годишни събрания са изнасяни сказки. Обикновено посещението е много добро.

Случаите на включване в дневния ред на редовните годишни събрания и изнасянето на отделни беседи не са често явление, но не са и изключения в практиката на Института. Провеждането на тези сказки се счита за една от най-добрите прояви на столичната секция.

Трябва да се отбележи подчертано мъжкият облик на тази професия.

През целия период на съществуване на ИЗЕС след Втората световна война са приети за членки две жени от София – г-жа Вера Тотева и г-жа Евдокия Танчева.

Международно сътрудничество на Института на заклетите експерт-счетоводители

Тук не може да се говори за съвместни разработки на наши експерт-счетоводители с техни колеги от чужбина. Управителният съвет на Института обаче още от първите години на функционирането си прави опити да се свърже с подобни организации в някои европейски страни.

През 1937 г. за участие в IX-ия Международен конгрес по счетоводство в Париж е изпратен Стоян Бочев, член на Управителния съвет. От доклада на българския делегат се вижда, че той има възможността да присъства и на Националния конгрес по счетоводство, организиран от „26 групировки във Франция на счетоводители и експерт-счетоводители“, който се е състоял от 13 до 15 септември 1937 г. (непосредствено преди Международния конгрес по счетоводство). За съжа-

ление, делегатът Стоян Бочев не участва във всички заседания на Конгреса, тъй като в същото време – от 13 до 19 септември 1937 г., в Париж се провежда друга конференция, за която вече стана дума и на която той е официален делегат от страна на Института на заклетите експерт-счетоводители в България.

Представители на Института участват и в други международни срещи преди Втората световна война. Въпреки това международното участие на Института е ограничено.

От своя страна Институтът на заклетите експерт-счетоводители в България, макар и спорадично, кани специалисти от чужбина – главно за изнасяне на беседи по актуални въпроси.

Краткият период на мирните години и Втората световна война ограничават възможностите за сътрудничество на Института на заклетите експерт-счетоводители в България с аналогични организации в чужбина. Същото обстоятелство пречи за обмяната на опит и преди всичко използването на чуждестранния опит, който, както вече посочихме, има сравнително дълга история. Оказа се, че чуждестранната литература по интересувашите въпроси за времето е използвана недостатъчно.

Институтът на заклетите експерт-счетоводители като консултант и като „автор“ на законопроекти в областта на счетоводната и финансовата дейност в България

Инициаторите за създаването на Института, начело с проф. д-р Димитър Добрев, участват активно при разработване на проектозакона за Института на заклетите експерт-счетоводители, както и на почти всички проекти за неговото допълнение и изменение.

Институтът активно участва в разработката на Закона за търговските книги, данъчното законодателство както и на редица икономически и други подобни закони.

Институтът е търсен от правителствените и други държавни и обществени органи във връзка с решаване-

то на поредица от текущи въпроси, засягащи икономиката на страната. Държавата „...само през последните няколко месеца ни заангажира в много свои области и продължава да ни възлага все по-нови и по-нови задачи... Всички колеги дадоха една такава хубава и квалифицирана работа на държавата, че ние само има да им благодарим.

През изтеклата (1940 – Д.С.) година – казва един от делегатите на Х-ото редовно годишно събрание на Института – в Министерството на търговията предвидиха в Закона за осигуряване или пенсиониране на умствените работници в контролния съвет на фонда да участва задължително и един зачет експерт-счетоводител. Министерството на благоустройството – продължава делегатът – във фонда за електрификация на Северна България участват двама наши колеги. Министерството на финансите – положението на нашите колеги се подобри, като същите са приравнени напълно с финансовите инспектори по категории и заплати. В Министерството на вътрешните работи имат идеята да привлекат зачетите експерт-счетоводители в контролата на дружествата и сдруженията за обществено подпомагане с по-големи бюджети и пр., и пр.”

Дори последното изменение на Закона за Института на зачетите експерт-счетоводители задължава последният да съдейства за установяване на правилни калкулационни системи и да разработва проекти за типови баланси и равностетки за отделните видове стопански организации.

Изобщо „Институтът на зачетите експерт-счетоводители се търси, когато трябва да се даде компетентно мнение по известни актуални въпроси”, се казва в отчета за 1940 г. И докладчикът продължава: „Общински управления, Министерството на финансите и др. са прибегвали до Института по един или друг повод за сведения или справки. Такъв бе случаят с исканото от Министерството на финансите пред Института мнение във връзка с последното изменение на Закона за данъка върху приходите.”

Институтът участва активно по различните проек-

ти за допълнение и изменение на Закона за Института на зачетите експерт-счетоводители и на Закона за търговските книги, въпроси, които се поставят почти на всяко редовно общо годишно събрание до закриването на този институт.

Заклетите експерт-счетоводители са много полезни и в областта на съдебните експертизи. Много от съдилищата в страната прибягват често до ценните услуги на зачетите експерт-счетоводители, макар че някои съдебни органи заобикалят закона, като не използват във всички случаи членове на Института за експертизи.

Не по-малки са заслугите на зачетите експерт-счетоводители в областта на данъчните и други облагания, свързани с дейността на предприятията и организациите.

Накрая немалки по значение за съответния исторически период са заслугите на зачетите експерт-счетоводители, свързани с национализацията на частните предприятия, мините и банките през 1947 г. Непосредствено преди национализацията зачети експерт-счетоводители са прегледали и парафирали последните записвания по счетоводните книги и неосчетоводените първични документи, намерени в предприятията.

През 1946 г. Министерството на финансите, респективно Дирекция на преките данъци, с писмо № 11869 от 22 юни същата година моли Института на зачетите експерт-счетоводители във връзка с обсъждане на въпроса за „изменения и допълнения на Закона за Института да се изработи съответен проект, който да се представи за преглед и по-нататъшен ход в министерството. В проекта, между другата материя, която Институтът намери, че подлежи на ново уреждане, да се засегнат и следните въпроси:

- а) за регламентиране положението на счетоводителите;
- б) за контрола над обществените стопански предприятия и кооперативните сдружения;
- в) за условията за придобиване званието зачет експерт-счетоводител – ценз, стаж, изпит и пр.

Издателска дейност

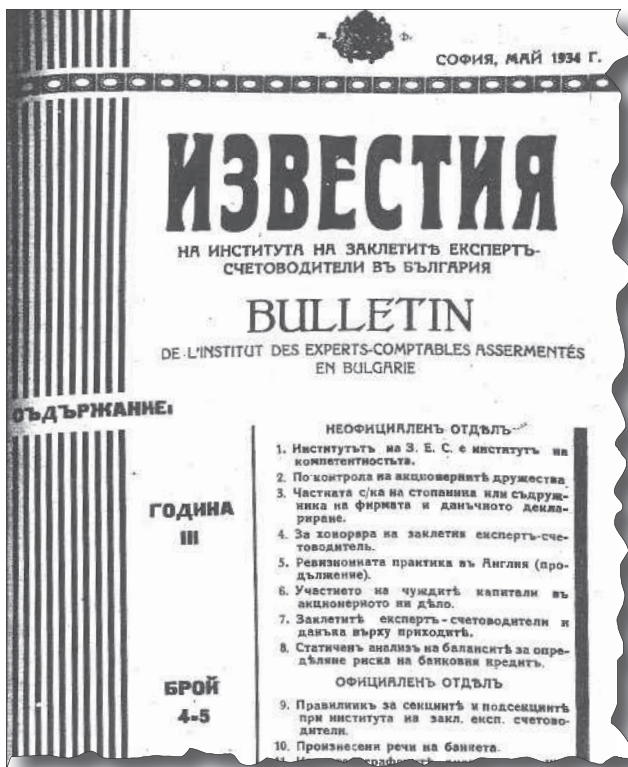
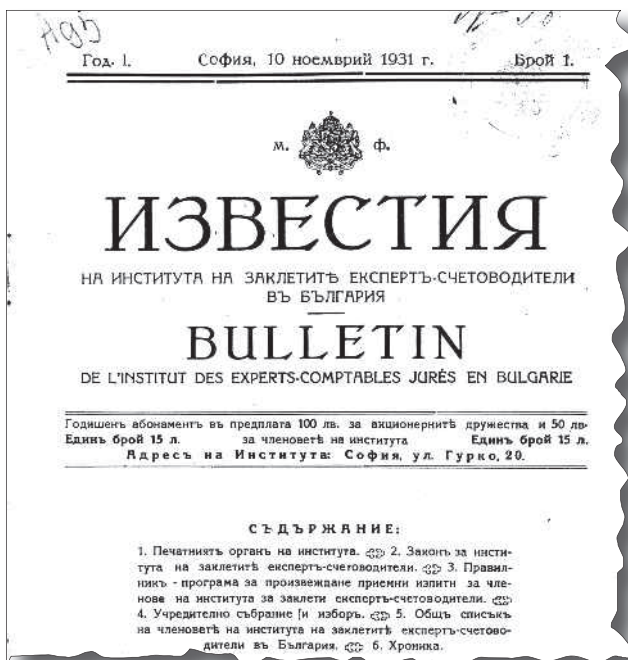
ИЗЕС е издавал списание, което от 1931 г. до 1938 г. е наричано „Известия“.

Главен редактор е бил проф. д-р Димитър Добрев.

Публикуваните материали дават добра представа за организационния живот на Института. Много публикации са с висока научно-теоретична и практическа стойност.

Едновременно с това, много от членовете на ИЗЕС не са участвали активно в списването на списанието, което е затруднявало издаването му. Показателно за това са множеството критики и призовавания, отправени от страна на председателя към членовете.

*Прилагаме
корицата
на брой 1 от
10 ноември 1931 г.
и брой 4 – 5
от май 1934 г.
с изменен дизайн,
който се запазва
до 1948 г.*

**Изменения и допълнения на Закона
за Института на зачетите
експерт-счетоводители**

Законът за Института на зачетите експерт-счетоводители в България фактически е изменян и допълван два пъти – през 1943 г., ДВ, бр. 14 и през 1945 г., ДВ, бр. 214. През 1943 г. обаче Министерският съвет приема последователно 3 постановления, с които „изменя и допълва” постановки в закона. Става дума за 38-ото ПМС от 7 май 1943 г. и за 7-ото ПМС от 16 юли 1943 г., ДВ, бр. 160 от 1943 г. Тези три постановления на Министерския съвет, които по същество са противозаконни, се издават по повод една и съща цел, при което едното коригира другото. За тяхната нецелесъобразност и незаконосъобразност Управителният съвет на Института своевременно сигнализира, без това да има никакви резултати.

Първото по-сериозно изменение и допълнение на Закона за Института става, както вече посочихме, през 1943 г. По същество в съответната наредба-закон се прави доуточняване на някои текстове в първоначалния вариант на закона, като се дават и нови положения. Така например се предвижда „инспекторат” при Института, който да контролира дейността на зачетите експерт-счетоводители, определят се провиненията им и приведените за тези провинения наказания, както и начинът на обжалване на наложените наказания. Със същата наредба-закон се увеличава броят на членовете на Управителния съвет на Института с още двама души – един представител на Министерството на финансите и един на Българска народна банка.

Макар и кратка, Наредбата-закон за изменение и допълнение на Закона за Института на зачетите експерт-счетоводители от 1945 г. съдържа нови моменти в дейността на Института. Последният придобива обществени задължения, изпълнявани пряко или чрез членовете му. Става дума, че Институтът, респективно неговите членове, са задължени да:

- а) контролират за навременно, правилно счетоводно отразяване на всички стопански дела,

- извършвани от държавни, обществени, кооперативни и частни стопански предприятия;
- б) дават, при поискване от държавни институции, сведения за солидността, кредитоспособността и дееспособността на стопанските предприятия, когато и както обществените интереси налагат;
 - в) съдействат за изработване и установяване на правилни калкулационни схеми, както и за тяхното проверяване, когато обществените интереси го изискват;
 - г) изработват типови баланси и равностметки за отделните видове стопански предприятия.

Като се имат предвид изискванията по Търговския закон, чл. 151, с Наредбата-закон от 1945 г. по същество всички акционерни дружества трябва да имат в проверителните си съвети по един заклет експерт-счетоводител, който ще упражнява съответен контрол съобразно Закона за Института.

С въпросната Наредба-закон дейността на заклетите експерт-счетоводители може да бъде проверявана и наказвана.

Както се вижда, с последното изменение и допълнение на Закона за Института целите и задачите му се разширяват, като се подчертава общественото му значение и му се възлагат широки обществено-стопански и финансови задачи. В същото време Институтът се издига като помощен и контролен орган на държавата и обществото.

По мнение на много специалисти – счетоводители и стопански ръководители – изискванията на Наредбата-закон от 1945 г. са били неизпълними и тя не е могла да влезе напълно в сила.

Закриване на Института на заклетите експерт-счетоводители

Съгласно чл. 50 от Закона за счетоводството от 1948 г. Институтът на заклетите експерт-счетоводители в България се закрива. С това се преустановяват правата и задълженията на избраните и

назначени в предприятията и организациите експерт-счетоводители.

В заключение трябва да се отбележи, че в Института са членували видни специалисти в сферата на счетоводството, одита и финансите. Има много доктори на науките, защитили докторати в чужбина.

Членове на Института са ръководили или работили в катедрите по счетоводство в София, Варна и Свищов, както следва:

1. В София (УНСС):

- проф. д-р Димитър Добрев – ръководител на катедра 1920 г. – 1946 г.
- доц. Петко Бахчеванов – ръководител на катедра 1948 г. – 1959 г.
- проф. д-р Димитър Йорданов – дългогодишен редовен професор

2. Във Варна (Икономически университет Варна):

- проф. Вълчин Златев Гериловски – ръководител катедра 1933 г. – 1945 г.
- проф. д-р Бойчо Пенев Бойчев – ръководител на катедра 1945 – 1964 г.

3. В Свищов (СА „Д. А. Ценов“):

- проф. Господин Пантилеев Тошев – ръководител на катедра 1940 – 1959 г.

През периода 1948 – 1990 г. поради централизираното планово управление на икономиката финансовият одит се осъществява от Държавен финансов контрол към Министерство на финансите.

ORIGIN AND DEVELOPMENT OF INDEPENDENT FINANCIAL AUDIT IN THE REPUBLIC OF BULGARIA 1931 – 1948

Abstract

Social and economic background

After the reestablishment of the Bulgarian state in 1878, the business relationships in this country evolved following the European model. The country was too backward and the scale of commercial activities was in line with this environment. As a whole, people were poor and accordingly capital was insignificant and larger corporations were scarce. The Bulgarian merchants felt the strong influence of the countries where they had graduated and with which they could trade. Those were mainly Germany and France. The first Bulgarian commercial law of 1898 was based on the old German commercial law. Accounting, as theory and practice, developed predominantly under the influence of the German school.

It is worth noting that the Balkan Wars 1912-1913 and the First World War resulted in a national catastrophe.

At the end of the 1920s, the world was shaken by an unprecedented economic crisis. There was an oversupply of goods on the market while sales continued to shrink. Large manufacturers disposed in every possible way of surplus products.

The monopolies gradually took hold of all sectors of economic life. At the same time, banking, manufacturing, commercial and other types of entities and organizations failed and went bankrupt one after the other. The lack of reasonable, and above all financially efficient, management decisions by business leaders was increasingly felt. To put it short, an unprecedented turmoil and muddle, business mess and economic crisis have grasped the world economy.

The situation was also similar in the Kingdom of Bulgaria. The crisis specifically impacted government finances. Budget revenue significantly dropped. While for the 1929-1930 fiscal year, budget revenue under main

income items amounted to BGN 6,665,927,000, for the 1930–1931 fiscal year, it was BGN 5,579,782,000.

Together with the systematic shrinking of the amounts under the main income items of the state budget, savings and other investments of the general public were also put under severe pressure. Besides devaluating, they melted down as a result of the failures of banking institutions, shareholding and cooperative enterprises, saving and building societies and other businesses.

***Establishment and development
of the Institute of Sworn Public
Accountants in Bulgaria in 1931 – 1948***

Ever since the beginning of the economic crisis, i.e. 1929, the government and academics in this country started searching for and designing organizational, control and financial tools to curtail the influence of inflationary and crisis factors in the national economy. Adopting certain laws however is not in itself in a position to assist significantly in this regard. Therefore, an extensive study of the practice of well developed European countries was launched.

The fight against crisis phenomena of similar nature in some well developed at that time countries was joined by public, semi-governmental and private organizations and bodies of public accountants (auditors) which brought, according to experts, certain positive results.

In England, the public accountant and audit profession has existed since the 13th century as a specialized public body without any government interference. The first professional audit institute was established in Scotland in 1854 while in 1862 the Companies Consolidation Act provided for the public accountant title in the UK.

Researchers and experts, mainly from among the then existent Union of Accountants in Bulgaria raised the issue of establishing a similar organization of experts.

The idea emerged to establish a government-public body, say an institute of sworn public accountants in Bulgaria, which should be authorized by law to assist businesses in developing the correct keeping of accounts,

to verify the assessment of tax liabilities in individual types of enterprises, the quality of their closing balance sheets, the compliance with the established pieces of legislation in relation to the accounting for and payment of the relevant amounts of tax, charges, etc.

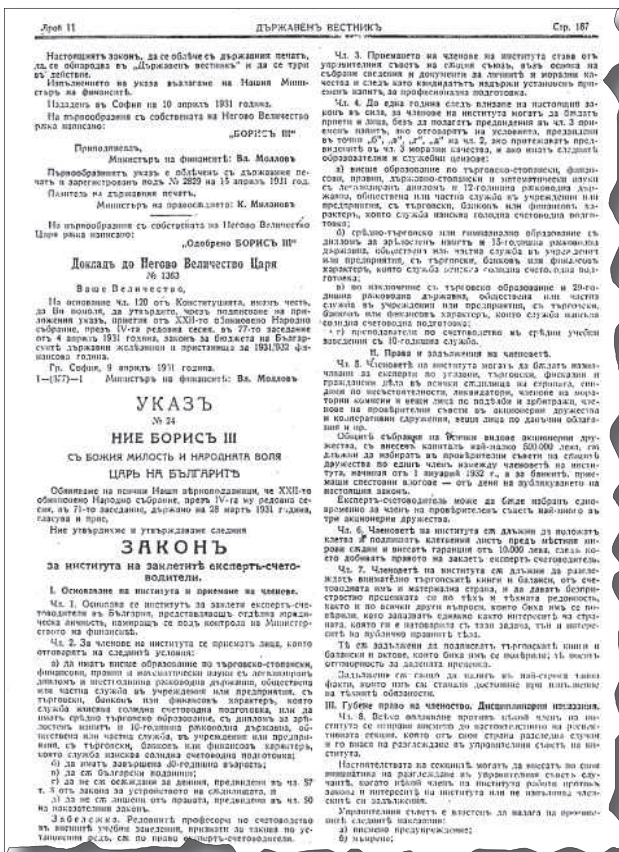
A Bill to establish the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria was prepared and submitted to the Minister of Finance.

The XXII National Assembly adopted a Law on the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria promulgated in the State Gazette No 11 of 17 April 1931.

By adopting the Law on the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria in 1931, the auditor profession in Bulgaria was legally regulated. The legal framework and practice of that time indicate that Bulgaria have adopted the typical European traditions as they were in line with both the economic environment in the country and Bulgarian national character. The activities of that Institute differ a lot from the activities of the auditors of the Anglo-American school and state interference, in particular on the part of the Ministry of Finance, was considerable.

The Bulgarian vocabulary of that time does not know the word audit. The concepts of the sworn public accountant and business reviewer have been taken over from German practice.

Under the Law, the Institute of Sworn Public

An excerpt of the Law on the Institute of Sworn Public Accountants

Accountants was a separate legal entity supervised by the Ministry of Finance.

The Law provided for the conditions which candidates seeking membership with the Institute had to comply with – relevant education, professional experience, position held for a certain period of time, Bulgarian citizenship, lack of convictions under certain Articles of the Judicial System Act, non-deprivation of the rights provided for in Art. 30 of the Penalty Act.

Institute members were to be approved by the Management Board of the Institute after the candidates had successfully passed the written entry examination on professional competence provided for. The photo below shows the first class of sworn public accountant graduates of 1932.

Full professors of accounting in universities, recognized as such under the relevant procedure, were sworn public accountants by right.

The Law provided for an exemption: at the establishment of the Institute, eligible individuals possessing the required standards of integrity and the necessary levels of education and experience could be admitted to membership with the Institute without

having to sit the relevant entry examination.

A special committee of Ministry of Finance officials, chaired by the Minister of Finance or his deputy, approved the first public accountants amongst qualifying candidates.

All members of the Institute had to **take an oath, sign a sworn statement before the local civil judge** and deposit a guarantee of BGN 10,000, after which they were awarded the rights of a sworn public accountant.

Sworn public accountants are responsible for their judgements.

The Law laid down the governing bodies of the Institute:

- General Assembly (at national level), often referred to as Congress;
- Management Board;
- Standing Committee;
- Supervisory Committee;
- Section Boards.

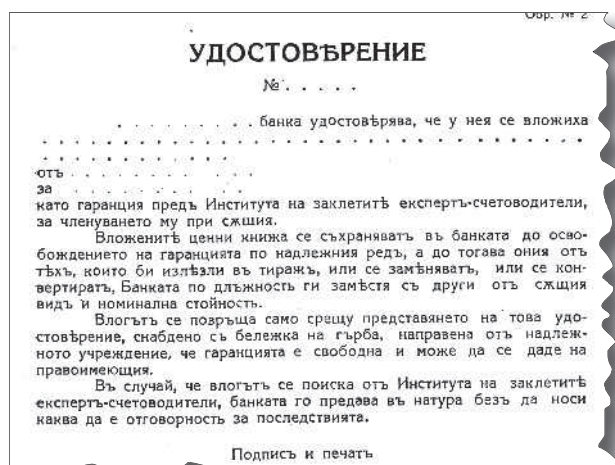
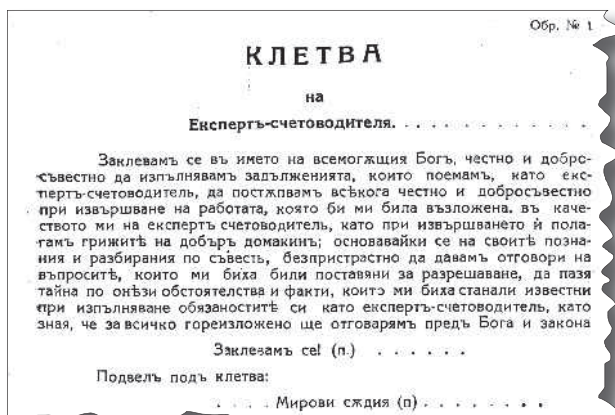
The General Assembly, as Institute's supreme body, discusses the reports of the Management Board and of the Supervisory Committee, elects or dismisses and grants their members discharge (i.e. the members other than those representing the various government and public organizations), approves Institute's budget, provides general guidance on the activities of the Institute by adopting decisions (passing resolutions).

The General Assembly holds regular annual and extraordinary meetings.

The Management Board is composed of 14 persons. It comprises:

A) one representative of each of the following institutions:

- the Ministry of Finance;
- the Ministry of Justice;
- the Ministry of Trade, Industry and Labour;
- the Bulgarian National Bank;
- the Bulgarian Agricultural bank;
- the Bulgarian Central Cooperative Bank;

An illustration of the Oath and the Certificate

the Union of Shareholding Companies in Bulgaria;
the Sofia Chamber of Commerce and Industry;

B) six sworn public accountants elected annually by
the General Assembly of Institute's members.

The Standing Committee of the Institute comprises
6 persons, i.e. a chairman, a vice chairman, a secretary,
a treasurer and two counselors, and is elected by the
Management Board from amongst its members.

The Supervisory Committee performs activities
related to internal control.

Section Boards are in practice the bodies in charge
of managing Institute's regional structure. Sections
and subsections are established at the district courts
in the country; sworn public accountants are members
of these sections and subsections on the basis of the
principle of territoriality.

Sc. Prof. Dimitar Dobrev, PhD, at that time a
professor of accounting at the Free University, was the
first chairman of the Institute from its establishment
till 1944, after which he was declared an Honorary Chair
of the Institute.

**Sc. Prof.
Dimitar
Dobrev, PhD**

Sc. Prof. Dimitar Dobrev, PhD was born in the
town of Kotel on 31 August 1888. He graduated the
Commercial High School in the town of Svishtov in
1907. He completed his university education and got a
Doctorate degree in the town of Leipzig and the town of
Erlangen in 1911.

In 1924, he was elected as professor at the Free
University (the University of National and World
Economy, Sofia). He was the first dean of the Faculty for
Economics and Social Sciences at the Sofia University
where the renamed Free University merged to a State
University for Financial and Administrative Sciences.
From 1940 till 1948, he was the second rector after Prof.
Stefan Bobchev after the above mentioned faculty was
transformed into an independent university.

He was the Head of the Accounting Department
from 1920 till 1946.

From 1944 till closing down in 1948, the Institute
of Sworn Public Accountants was chaired by **Sc. Prof.
Stancho Grigorov Cholakov, PhD**.

Sc. Prof. Stancho Grigorov Cholakov, PhD, was born on 25 January 1900 in the village of Nikyun, Veliko Tarnovo District.

He graduated the Commercial University in Varna in 1925 and state law at the Berlin University in 1927. He specialized at the Kiel Institute for World Economy (1932 – 1933).

In 1927, he joined the Commercial University in Varna as an Associate Professor at the Finance Department (Varna University of Economics).

He became Associate Professor in 1934 and full Professor in 1937.

He was rector of the Commercial University in Varna in 1940 – 1944, Minister of National Education in 1944 – 1945 and Finance Minister in 1945 – 1946.

He was Head of the Finance Department in Varna from 1936 till 1946.

**Sc. Prof.
Stancho
Cholakov, PhD**

The Law of 1931 set out members' rights and duties, disciplinary actions, Institute's management and other provisions related to both membership and the work of Institute's members.

Of particular importance was the fact the established Institute of Sworn Public Accountants besides financial supervisions functions had also clear social functions.

The Law provides for Institute's sections to be established in the locations of district courts, while in the places where there are no district courts but there is a sufficient number of members subsections are established under the nearest section. Sections and subsections are established in locations where there are at least 7 members of the Institute. They are governed by Boards comprising three persons, elected for a period of one year.

The Law required the general meetings of all types of **shareholding companies with paid-in capital of at least BGN 500,000** to elect in their supervisory committees one member chosen amongst Institute's members.

The Law sets a limit for „public accountants to be elected at one and the same time in **maximum three** supervisory committees of shareholding companies“.

**ИНСТИТУТЪТ
НА ЗАКЛЕТИТЕ ЕКСПЕРТИ - СЧЕТОВОДИТЕЛИ
РУССКА СЕКЦИЯ**

СПИСЪКЪ
на членовете на Института, причислени към Русеския следвоен район
за 1939 година.

№	Имя и презиме	Адресъ	Телефонъ
а) Членове на свободна практика			
231	Александръ Даскаловъ	ул. Лески, 41	—
190	Данко Атанасовъ	„ Мутисирова, 67	—
231	Демитър Урлановъ	„ Царъ Симеонъ, 13	—
342	Емко К. Димитровъ	„ Водна, 7	22-49
312	Николай П. Арханжельскій	„ Лобачъ Караманъ, 14	—
178	Константинъ Цветковъ	бул. Фердинандъ, 12	—
177	Макарий Н. Маринковъ	ул. Ожарска, 33	—
123	Никола Кулматовъ	пл.м. Св. Свѣтла, 3	—
244	Христо Карачоровъ	ул. Царъ Симеонъ, 32	—
650	Филиппъ Д. Кривановъ	„ 16 февруарий, 8	27-34
б) Членове, които не са свободни и изплатяват по възможности до 10 кил. св. възлагатъ експертна			
771	Ангелъ С. Павловъ	бул. Правдъски, 25	22-91
682	Алберто Н. Бенексисти	ул. Давидковъ Корсакъ, 6	24-09
324	Василь Тасевъ	„ Тодоровъ Минковъ, 3	—
332	Николай Ил. Шаранковъ	„ Нубратъ, 17	29-38
414	Константинъ Пазаровъ	„ Царъ Симеонъ, 14	25-91
142	Никола Т. Силвановъ	„ Стефанъ Караджъ, 26	20-11
228	Обренско Добровъ	„ Стефанъ Караджъ, 3	30-85
113	Петко Н. Мушановъ	„ Невля Аска, 7	28-83
332	Слава Хрущовъ	„ Гурко, 3	25-71
343	Стойковъ К. Мителъ	„ Стефанъ Караджъ, 2	21-32
330	Тодоръ Тодоровъ	„ Арханжельскій, 6	25-12
274	Янко Т. Танковъ	„ Александъръ, 59	25-15

Въ допълнение към 11 отъ Закона за Института на заклеителите експерти съставили. Използването на Руската секция обявява горния списък на членовете на Института и на членовете на заклеителите експерти, до колко са им се изплатили по възможности до 10 кил. св. възлагатъ експертна.

Всички членове се отнасят до Секцията, до се адресира до Секретаря на секцията — г-нъ ПИРО ДИМИТРОВЪ, ул. „Водна“ № 7 отъ гр. Русе.

гр. Русе, май 1939 год.

На Секцията:
Председателъ: ДИМИТЪРЪ АТАНАСОВЪ

In compliance with the above requirements, the sections keep and make public a register (list) of Institute's members included in the section as of a specific date.

Such a list in respect of the Rousse Section, as of May 1939, is illustrated below.

In relation to the limit of maximum three companies, some sections also report the number of shareholding companies where the sworn public accountants are appointed.

The Law on the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria provides the Management Board with extensive

rights and duties. There is an interesting provision contained in this Law:

Where Management Board decisions are signed with a qualified opinion by the person representing the Minister of Finance, they shall be considered as legally appealed before the Minister. If within a period of 10 days the Ministry does not come out with an opinion on the decisions appealed, they shall be subject to enforcement.

The Supervisory Committee elected by the General Assembly „shall have the duty to review Institute's affairs at least twice per year and to submit an annual report to the General Assembly“.

Regardless of certain weaknesses and omissions, the Law establishes conditions for operations which are effective and efficient for both the state and businesses – a circumstance that has been highlighted by many

delegates at Institute's subsequent annual general meetings. To remedy some deficiencies and omissions of the Law, the Regulations for the Implementation of the Law were amended at the end of 1932, State Gazette, No 197 of 30.11.1932.

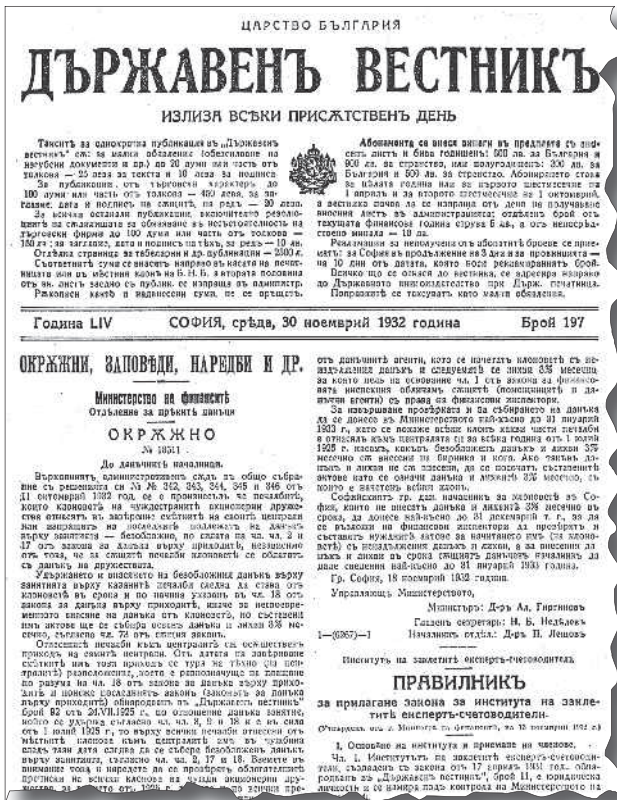
Admitting members to the Institute

The Law also governs the procedure for admitting members to the Institute. Membership is granted by the Management Board following an application submitted by a candidate „on the basis of gathered information and documents on the personal and moral characteristics and after the candidate has successfully passed the *entry examination on professional competence provided for*“.

„An accountant should possess knowledge of almost encyclopedic nature, he must be aware not only of the accounting techniques but also of case law, legal acts, finance, human psychology; he should be able to project, plan, forecast and successfully allocate entity's financial funds.“ The above determines the knowledge requirements and the scope of the entry examination.

The entry examination has a written and oral part:

■ „The written examination involves discussing a topic related to accounting techniques in respect to commercial, manufacturing and banking undertakings in all types of sole-proprietor or collective entities in connection with commercial computations, calculations and bookkeeping“.

***An excerpt of
the Regulations
for the
Implementation
of the Law
on ISPA***

■ The oral examination covers a wide range of reporting, organizational, economic and legal issues grouped as follows:

- a) balance sheet theory, analysis and review;
- b) commercial, civil, penalty and finance law:
 - The Commerce Act, trade agreements;
 - Obligations and Contracts Act, securing obligations;
 - Deposit Insurance Act;
 - The Law on the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria;
 - The Law on Individual and Company Income Taxation;
 - The Stamp Duty Act;
 - The Financial Inspection Act;
 - The Law on Budget, Reporting and Enterprises.
- Sanctions imposed on the basis of above mentioned Acts, other law and regulations, affecting the activities of sworn public accountants.

Candidates who have failed the written examination are allowed to sit a **re-examination** during any of the next sittings. If this re-examination is not taken, the respective candidate **loses for ever to right to sit an examination**.

Entry examinations for Membership with the Institute are held annually in two sittings.

Regular annual general meetings are statutorily convened and usually held in January. This was strictly followed by the Management Board in the period 1932-1942. Only the 11th General Assembly scheduled for 25 January 1942 was postponed for 15 February of that year because of the very cold weather and an accident with the heating installation in the premises where the meeting was to be held.

During World War II, Institute's annual general meetings are held at irregular intervals and even not on an annual basis. In some cases, a scheduled general meeting has been postponed for a more appropriate time for technical reasons, reasons affecting the country as a whole, or on certain other grounds.

The activities of the Institute of Sworn Public Accountants during World War II were hindered for a variety of reasons – member mobilization, difficulties

when reviewing industrial and other enterprises, special war-time mode of operations, etc. This was particularly valid for the whole of 1944 when, on top of the above, damages were suffered in the country and specifically in Sofia as a result of bombing.

The allied air force attacks on 10 January 1944 came when the Institute was finishing the 1943 report and preparing its printing out. The attack directly impacted the building where the Institute's own apartment was located and the apartment suffered considerable damages. Without convening the Management Board, the Chairman and the Director of the Institute undertook actions to preserve the records (member files, protocols, accounting books and correspondence) which were transported to Botevgrad. At the same time, Institute's staff has been provided with advance payments and sent out to evacuate their families and cope with the exceptionally difficult living conditions following the bombing. The Director also left Sofia (on 22 January).

Due to those circumstances, i.e. the war, mobilization, bombing of Sofia and other Bulgarian towns, Management and Supervisory Board members leaving Sofia, the events surrounding the 9th of September and other similar events, the 13th general annual meeting was only held on 19 November 1944.

This meeting elected a new chairman of the Management Board, i.e. Sc. Prof. Stancho Cholakov, PhD, and part of the representatives of various government offices were replaced by new persons: Dimitar Rusev of the Ministry of Finance, Dimitar Bachvarov of the Ministry of Justice, Ivan Kotov of the Ministry of Commerce and Industry and Lazar Ralchev of the Bulgarian Agricultural and Cooperative Bank. Of the existing members of the Management Board representing the relevant offices, two retained their positions: Stoyan Bochev of the Union of Shareholding Companies and Nikolay Hristov, PhD, of the Bulgarian National Bank.

The 13th regular annual assembly of the Institute declared Sc. Prof. Dimitar Dobrev, PhD, (a permanent chairman of the Institute since its establishment till that date) an „Honorary Chair of the Institute“.

Institute's sections

To maintain organizational links with Institute's members and to create conditions for better organizational and professional environment for members in the places where they live, sections were established within Institute's structure. As provided for by the Law, those sections were established within the area of the local district courts in the country (respectively subsections, in the towns where members were more numerous). As early as 1934, for the functioning of those sections and subsections the Management Board of the Institute developed and approved Rules of Procedure for the Sections and Subsections of the Institute of Sworn Public Accountants (Minutes of the Management Board No 4 of 19.04.1934).

Sections and subsections were established in the towns where at least 7 Institute's members resided. Public accountant membership in the relevant sections by place of residence was mandatory. Where in a town the number of Institute's members was lower than 7 and a separate section (or subsection) could not be established, those public accountants had to be included as members of the nearest section or subsection in the area of the local district court.

Prominent figures and members of the Institute

A number of theoreticians and practitioners in the field of accounting, well-known in the country and abroad, have been active and renowned members of the Institute of Sworn Public Accountants.

The persons below worked for many years together with Sc. Prof. Dobrev, PhD, as members of the governing bodies and active participants:

Dencho Iv. Nedyalkov

Tsvetan Tabakov

Raiko Raikov

Stoyan Bochev

B. Damyanov, PhD

Botyo Berberov

Hristo Tsonev, PhD
Vasil Hristov Dzhapunov
Alexander Minov
Prof. Dimitar Yordanov, PhD
Prof. Stancho Cholakov, PhD
and many other accountants.

Their impressive erudition, professional competence, their love for accounting, high moral standing and integrity have left a permanent mark on the entire Institute.

An Invitation and PoA for the regular general annual assembly held on 28 January 1934 is illustrated below.

By a decision of the 7th regular general annual assembly, a Death Benefit Fund was established in favour of members and the relevant Rules of Procedure on its structure and functioning were adopted.

The Management Board of the Institute served also as the Management Board of the Death Benefit Fund.

The Management Board of the Death Benefit Fund kept Minute Records evidencing that ISPA members were mandatorily members of the Death Benefit Fund.

It is worth noting that men dominated the profession.

Over the entire period of ISPA existence after World War II two women from Sofia were admitted to membership, i.e. Mrs. Vera Toteva and Mrs. Evdokia Tancheva.

П О К А Н А
за редовно общо годишно събрание.

Съгласно чл. 13 от закона за Института на заклетитъ експерт-счетоводители, свикватъ се членоветъ на Института за 28-ий януарий 1934 година на III-то общо годишно събрание, което ще заседава въ Свободния университетъ — София, въ 9 часа преди обѣдъ, съ следния дневень редъ:

1. Отчетъ на управителния съветъ.
2. Докладъ на провѣрителния съветъ.
3. Приемане бюджета за 1934 год.
4. Изборъ за членове на управителния и на провѣрителния съвети.

Право на участие и гласуване въ събранието иматъ само ония членове, които сж положили предвидената въ закона клетва, представили установената гаранция и изплатили членскитѣ си вноски и абонамента до края на 1933 година:

Всѣки членъ, който е възпрепятствуванъ да се яви лично на събранието, има право да упълномощи единъ членъ на Института да го представлява. Пълномощното трѣбва да бѣде писмено и обгербовано съ 7 лв. гербови марки. Нотариялна завѣрка на подписа не се изисква.

Никой членъ не може да представлява повече отъ трима членове. Увѣрения за пжтуване по желѣзницитѣ ще се пратятъ допълнително.

София, 26 декемварий 1933 г.

Председателъ: Професоръ Д-ръ Добревъ
Секретаръ: Цв. Табаковъ

Образецъ отъ пълномощно.

П ъ л н о м о щ н о

Подписаниятъ
отъ....., членъ на Института на заклетитѣ експерт-счетоводители, легитимация №....., упълномощавамъ члена на сщия Институтъ, г.....
легитимация №..... да ме представлява съ всички права въ III-то общо годишно събрание, свикано въ гр. София на 28 януарий 1934 г.

Гр..... дата.....

Гербовъ марка 7 лв.

Подпись:.....

*The Death Benefit
Fund with the
Institute of Sworn
Public Accountants*

In 1937, Stoyan Bochev, Management Board Member, was designated to participate in the IX International Accounting Congress to be held in Paris. The report of the Bulgarian delegate shows that he could also attend the National Accounting Congress organized by „26 groupings of accountants and public accountants in France“ which was held in the period 13-15 September 1937 (immediately preceding the International Accounting Congress).

Unfortunately, Stoyan Bochev did not participate in all sessions of the Congress as meantime the conference mentioned above was held in Paris in the period from 13 till 19 September 1937 where he was the official delegate on behalf of the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria.

Institute representatives took also part in other international meetings before World War II. Regardless, the international activities of the Institute were limited.

In its turn, the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria invited, albeit on an ad hoc basis, experts from abroad – mainly to give lectures on topical issues.

The persons who had initiated the establishment of the Institute headed by Sc. Prof. Dimitar Dobrev, PhD, took an active part in drafting the Bill on the Institute of Sworn Public Accountants, as well as almost all drafts for its supplementation and amendment.

The Institute participated actively in drafting the Business Records Act, the tax law, as well as other economic and similar legislation.

In principle, as the 1940 report mentioned, „The Institute of Sworn Public Accountants was contacted where a competent opinion had to be provided on certain relevant issues“. The report goes on to say that: „Municipal authorities, the Ministry of Finance, etc. had all approached the Institute at one time or another for information and data. Such was the case with the Institute's opinion requested by the Ministry of Finance in relation to the most recent amendment to the Income Tax Act.“

The Institute took an active part in various projects

for the supplementation and amendment to the Law on the Institute of Sworn Public Accountants and the Business Records Act, issues which had been raised at almost every regular general annual assembly till closing down the Institute.

Sworn public accountants had also been very useful in the field of forensic examinations. Many courts in the country often resorted to the valuable services provided by sworn public accountants, regardless of the fact that certain judicial authorities circumvented sometimes the rules by not using in all cases Institute members for their expert opinion.

The merits of sworn public accountants in the field of taxation and other levies charged in relation to the operations of enterprises and organizations were of no less scale.

Finally, in the historical period under review, credit should also be given to the services provided by sworn public accountants in relation to 1947 nationalization of private companies, mines and banks. Immediately before nationalization, sworn public accountants reviewed and signed off the most recent entries in the accounting books and unrecorded supporting documents found in the enterprises.

In 1946, the Ministry of Finance, respectively, the Direct Tax Directorate, by letter No 11869 of 22 June of that year, asked the Institute of Sworn Public Accountants in connection with the discussions on the „amendment and supplementation of the Law on the Institute of Sworn Public Accountants to prepare the relevant draft to be submitted for review and further procedures at the Ministry. The draft should also, among other matters that the Institute considers appropriate to be subject to new regulation, deal with the following issues:

- a) regulation of the legal status of accountants;
- b) control over public business entities and cooperatives;
- c) requirements for acquiring the sworn public accountant qualification – level of education, professional experience, examination, etc.

Publishing activities

ISPA published a magazine which in the period between 1931 and 1938 had the name of „News Bulletin“.

Sc. Prof. Dimitar Dobrev, PhD, was Editor-in-Chief of the magazine.

Closing down the Institute of Sworn Public Accountants

In accordance with Article 50 of the Accountancy Act of 1948, the Institute of Sworn Public Accountants in Bulgaria was closed down. Accordingly, the rights and obligations of the public accountants elected and appointed in the enterprises and organizations were terminated.

To conclude, it is worth noting that renowned experts in the field of accounting, auditing and finance were members of the Institute. Many individuals holding foreign doctorate degrees were members of the Institute.

Institute members were heads or associates at the Accounting Departments of the Universities in Sofia, Varna and Svishtov:

1. In Sofia (UNWE):
 - Prof. Dimitar Dobrev, PhD – Head of Department 1920 – 1946
 - Assoc. Prof. Petko Bahchevanov – Head of Department 1948 – 1959
 - Prof. Dimitar Yordanov, PhD – long-term full professor
2. In Varna (Varna University of Economics):
 - Prof. Valchin Zlatev Gerilovski – Head of Department 1933 – 1945
 - Prof. Boicho Penev Boichev, PhD – Head of Department 1945 – 1964
3. In Svishtov (D.A.Tsenov Academy of Economics):
 - Prof. Gospodin Pantileev Toshev – Head of Department 1940 – 1959

In 1948 – 1990, as a result of the centralized economic planning, financial audit was carried out by the State Financial Control with the Ministry of Finance.